

**SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN TA‘LIM KONSEPSIYASI DOIRASIDA
PEDAGOGIK MONITORINGNING MAZMUNIIY-STRUKTURAVIIY TARKIBINI
OPTIMALLASHTIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI.**

Nazarov Odil Omankulovich

p.f.f.d .(PhD). Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM.

Salomova Lola Ermatovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti 1-bosqich magistranti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 09.12.2025

Revised: 10.12.2025

Accepted: 11.12.2025

KALIT SO‘ZLAR:

*Shaxsga yo‘naltirilgan
ta‘lim, pedagogik monitoring,
baholash tizimi, kompetensiya,
individual rivojlanish, ta‘lim
sifati, diagnostika, pedagogik
texnologiya.*

*Mazkur maqolada shaxsga yo‘naltirilgan
ta‘lim konsepsiyasi sharoitida pedagogik
monitoringning mazmuni, vazifalari va
tarkibiy elementlari yoritilib, monitoring
mexanizmlarini takomillashtirish
yo‘nalishlari tahlil qilingan. Shaxsning
individual xususiyatlari va ta‘lim
ehtiyotlarini aniqlash, ta‘lim jarayonining
samaradorligini oshirish hamda o‘quvchi
shaxsining rivojlanish dinamikasini
muntazam kuzatishning ilmiy-pedagogik
asoslari bayon etilgan.*

Kirish

Zamonaviy ta‘lim tizimida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuvning maqsadi o‘quvchining individual qobiliyatlari va imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish, uning shaxsiy rivojlanishi uchun teng imkoniyatlar yaratishdan iborat. Bunday ta‘limni samarali tashkil etish uchun o‘quv jarayonining natijadorligini aniq baholash va o‘quvchi rivojlanish dinamikasini muntazam kuzatish talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, pedagogik monitoring ta‘lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim mexanizmlaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy O‘zbekiston oliy ta‘lim tizimining rivojlanishi, bir tomondan, global maydondagi beqarorlik, tezkor o‘zgarishlar va oldindan bashorat qilib bo‘lmaydigan omillarning kuchayishi sharoitida kechmoqda. Bu esa ta‘lim jarayonining barqaror va izchil rivojlanish yo‘nalishlarini topishni talab qiladi. Boshqa tomondan, raqamli jamiyat uchun kompetentligini shakllantirishda ta‘limning axloqiy, gumanistik va ma‘naviy qadriyatlarga asoslangan poydevorni saqlab qolish vazifasi o‘z ahamiyatini yo‘qotmayapti. Natijada oliy

ta'lim ko'pvektorli yo'nalishda rivojlanib, o'qitish jarayonining shakl, texnologiya va vositalari tobora kengayib bormoqda.

Ushbu sharoitda raqamli iqtisodiyot ehtiyojlariga moslashgan yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun yangi metodologik, mazmuniy va texnologik platformalarni yaratish muhimdir. Raqamli davr mutaxassisi mustaqil ravishda o'qish va professional faoliyat bilan shug'ullanish, shaxsiy va kasbiy o'sish yo'lini mustaqil belgilash, o'zini rivojlantirish, o'zini anglash va o'zini boshqarish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.[1]

Tadqiqotning maqsadi — ilmga asoslangan (evidence-based) yondashuvning salohiyatini chuqur tahlil qilish hamda ta'lim jarayonining faol raqamlashtirilishi sharoitida talabalar uchun shaxsiylashtirilgan ta'limni samarali joriy etish yo'llarini aniqlashdan iborat bo'ldi. Muammoni hal etish quyidagi vazifalarni o'z ichiga oldi:

- shaxsiylashtirilgan ta'lim konsepsiyasining mazmuni va mohiyatini yaxlit va aniq talqin etish, uning belgilovchi va zarur xususiyatlarini aniqlash;
- O'zbekiston universitetlarida shaxsiylashtirilgan ta'lim jarayonini optimallashtirish uchun qo'llanishi mumkin bo'lgan nazariy va amaliy tamoyillarni belgilash;
- raqamlashtirilgan ta'lim muhiti sharoitida ilmga asoslangan yondashuvning imkoniyat va ustunliklarini aniqlash.

Ushbu ilmiy yondashuv O'zbekiston oliy ta'limida talaba shaxsiy rivojlanishining individual traektoriyasini shakllantirish, talabaning qiziqish va imkoniyatlarini inobatga olgan holda kompetensiyalarni rivojlantirish, raqamli ta'lim texnologiyalaridan oqilona foydalanish, hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Nazariy manbalarni tahlil qilish, mavjud faktik materiallarni umumlashtirish hamda pedagogik amaliyot tajribasi shuni ko'rsatadiki, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – bu talabaning o'z o'quv faoliyati, individual rivojlanish yo'li va shaxsiy o'sishini faol, mustaqil va tashabbuskor tarzda loyihalashi hamda doimiy monitoring qilib borishiga qaratilgan jarayondir. Bunday ta'lim yondashuvi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlarini muvaffaqiyatli davom ettirish uchun katta imkoniyatga ega.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim g'oyalarining joriy etilishi talabalarga o'zining real va xilma-xil ta'lim ehtiyojlarini samarali qondirish, hayotiy maqsad va intilishlarni ro'yobga chiqarish, shuningdek, shaxsning madaniy, etnik va individual xususiyatlarini inobatga olish imkonini beradi.

Pedagogika va psixologiya fanlarida shaxsiylashtirishga bo'lgan yondashuv bir-birini to'ldiradi: pedagogikada bu o'quv jarayonini farqlash, individuallashtirish orqali talaba ehtiyojiga moslashtirishni anglatgan bo'lsa, psixologiyada u shaxsning individualligini namoyon qilish va o'z salohiyatini ro'yobga chiqarish sifatida talqin qilinadi. Ushbu ikki

fan yondashuvlarining uyg'unlashuvi shaxsga yo'naltirilgan ta'limning mazmunini to'liq tushunish va talabaning bilim, malaka, kognitiv, shaxsiy va funksional kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirish imkonini beradi.[2]

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi shaxsiylashtirilgan ta'lim tamoyilining dolzarbligini keskin oshirdi. Bu esa ommaviy ta'limda ham individual ta'lim yo'llarini keng joriy etish imkonini bermoqda. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyili quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

- maqsad qo'yishda talaba uchun tanlov erkinligi;
- individual ta'lim yo'li (ITY)ni mustaqil loyihalash;
- o'quv dasturini o'zlashtirish sur'ati, shakli, texnologiyasi va usullarini tanlash erkinligi;
- shaxsning o'z o'quv ehtiyojlari, qiziqishlari, moyilliklari va madaniy xususiyatlariga tayangan holda o'qish.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, shaxsiylashtirilgan ta'lim bo'yicha to'liq shakllangan kompleks nazariya hali mavjud emas va ta'lim texnologiyalari oliy ta'lim tizimiga yetarli darajada tatbiq qilinmagan. Shu sababli, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim g'oyalarini joriy etishda samarali metodologiyalarni topish va amaliyotga tatbiq etish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotchi E.F. Zeer tomonidan ilgari surilgan konsepsiyaga ko'ra, shaxsga yo'naltirilgan ta'limning nazariy asosini sub'yektiv yondashuv tashkil etadi. Sub'yektiv yondashuv talabaning:

- faolligi va mas'uliyatini namoyon etishi,
- tashabbus va mustaqillik ko'rsatishi,
- o'z salohiyatini intellektual, ijodiy, axloqiy, hissiy va boshqa jihatlarda ro'yobga chiqarishiga imkon yaratadi.

Shaxsiylashtirilgan kasbiy tayyorgarlik jarayonida talabalar o'z ta'limi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga tayyor bo'lishi zarur. O'z navbatida, o'qituvchi talaba shaxsida motivatsion, kognitiv va intellektual jarayonlarni faollashtirishga, an'anaviy o'qitish usullarini qayta tashkil etishga qodir bo'lishi lozim.[3]

Hozirgi davrda shaxsiylashtirilgan ta'lim strategiyalari talaba sub'yektivligini rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuv sifatida qaralmoqda. Oliy ta'lim tizimida talabani pasiv bilim oluvchi emas, balki:

- o'quv faoliyatining subyekti,
- kasbiy taraqqiyotining subyekti,
- o'z hayot yo'lini qurishga qodir shaxs sifatida rivojlantirish gumanistik pedagogikaning bosh maqsadi hisoblanadi.

Mazkur yondashuv aynan O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ustuvor bo'lgan «shaxsning har tomonlama rivojlanishi» tamoyili bilan to'la uyg'un keladi va pedagogik monitoring tizimini modernizatsiya qilishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Muhokama va natijalar

Pedagogika va psixologiyada “subyekt” tushunchasi mazmunan shaxsning faoliyat, muloqot va mehnat jarayonida egallagan barcha bilim, ko'nikma, tajriba va qadriyatlarining tashuvchisi sifatida izohlanadi. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amaliyotga tatbiq etishda aynan talabani faol subyekt sifatidagi roli markazga olinmoqda. Ya'ni, har bir talaba bilim oluvchi emas, balki o'z o'quv va kasbiy rivojlanishini boshqaruvchi faol ishtirokchi sifatida qaralmoqda.

Shaxsiylashtirish g'oyalarini amalga oshirishda subyektiv yondashuvning salohiyati shundaki, u talabalarda mavjud bo'lgan shaxsiy va kasbiy xususiyatlarning rivojlanishiga yo'naltiriladi. V.A. Slastenin tomonidan ko'rsatilganidek, bunday xususiyatlarga faollik, tashabbuskorlik, mas'uliyat, o'ziga va boshqalarga nisbatan ongli munosabat, vaziyatdan tashqari fikrlash va o'zini o'zgartirish qobiliyati kiradi. Bugungi kunda O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida joriy etilayotgan kredit-modul tizimi, talabani baholashning reyting modeli, mustaqil ta'lim soatlari ulushi oshirilishi aynan talabani subyektivligini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Shaxsiylashtirilgan ta'lim talabalarga o'zlarining o'quv ehtiyojlarini hisobga olgan holda o'quv dasturlarini, texnologiyalarini, ta'lim sur'atlarini, shakllarini va baholash mezonlarini tanlash imkonini berishi bilan ahamiyatlidir. Bunday sharoitda ta'lim jarayoni talaba uchun shaxsiy o'zini rivojlantirish, o'zini anglash, o'zini belgilash, kasbiy o'sish va ijtimoiy moslashuvning samarali yo'liga aylanadi.

O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya — “Raqamli universitet”, masofaviy ta'lim platformalari, elektron baholash tizimlari, onlayn kutubxonalar, sun'iy intellekt yordamida o'qitish — shaxsiylashtirilgan ta'limning imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda. Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitish nafaqat individuallashtirish va differensiallashni kuchaytiradi, balki talabaga ta'lim jarayonini boshqarish, o'zini baholash va kasbiy maqsadlarni belgilashda yuqori darajada mustaqillik beradi.

Raqamli va gumanitar yondashuvlarning uyg'unlashuvi aralash ta'lim modellarini shakllantirmoqda. Masalan, O'zbekiston universitetlarida qo'llanilayotgan “flipped learning” (teskari ta'lim), loyiha asosida o'qitish, tarmoq tadqiqotlari, virtual amaliyotlar shaxsiylashtirilgan o'qitishning samarador vositalariga aylanmoqda. Bunday texnologiyalar o'qituvchidan yangi funksional rol — maslahatchi, mentor, fasilitator sifatida faoliyat yuritishni, talabalardan esa faol subyektiv pozitsiyani talab qiladi.[4]

Shaxsning subyektiv rivojlanishi haqidagi konsepsiyaga ko'ra (G.I. Aksenova, S.M. Godnik, V.A. Slastenin), shaxsiylashtirilgan ta'lim jarayonining asosiy natijasi —

o'quvchining o'z shaxsiy tajribasini ongli ravishda o'zgartirish, hayotiy pozitsiya va kasbiy kelajakka nisbatan mas'uliyatni rivojlantirish, jamiyatda o'z o'rnini topa olish va namoyon qila olishidir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, O'zbekiston oliy ta'limida shaxsiylashtirilgan ta'limni rivojlantirish — raqobatbardosh, tashabbuskor, mustaqil fikrlovchi, global mehnat bozorida raqamli kompetensiyalarga ega mutaxassislarni tayyorlashning asosiy omili bo'lib xizmat qiladi.

Subyektogenez konsepsiyasi (A.S. Ognev) shaxsning o'zini faol subyekt sifatida shakllantirishini asoslovchi nazariy va amaliy tamoyillarni o'z ichiga oladi. Mazkur konsepsiyaning asosiy g'oyasi — insonning ichki qiymatga ega faoliyati o'zini o'zi belgilashga, ya'ni "o'zining sababchisi bo'lish"ga aylanishidir. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham ta'lim mazmunining shaxsga yo'naltirilishi aynan talabaning subyektiv rivojlanishini kuchaytirishga qaratilmoqda.

Subyektogenez yondashuvini ta'lim jarayoniga tatbiq etish universitetda samarali ta'lim tizimini yaratishga, o'qituvchi va talabaning o'zaro hamkorlikdagi rivojlanishiga, ta'lim jarayonidagi barcha ishtirokchilarning shaxsiy va kasbiy o'sishiga integratsiyalashgan tarzda xizmat qiladi. Shaxs subyekt bo'lishi biologik emas, balki ijtimoiy va psixologik xususiyat sifatida shakllanadigan jarayon bo'lgani sababli (K.A. Abulxanova), talabaning ta'lim va kasbiy faoliyatidagi subyektiv rivojlanishi ularning shaxsiy ichki resurslaridan to'laonli foydalanish imkoniyati bilan bog'liq.

Talabalarning shaxsiy va kasbiy salohiyati quyidagi yo'nalishlarda ro'yobga chiqishi mumkin:

- o'zining o'quv faoliyati mazmuni va yo'nalishini anglash, kuchli va zaif tomonlarini tan olish va shaxsiy rivojlanish strategiyasini shakllantirish;
- kasbiy maqsadlarni belgilash, ularga erishish jarayonida tashabbus ko'rsatish va mustaqil qaror qabul qilish;
- shaxsiy rivojlanish jarayonidagi ichki qarama-qarshiliklardan xabardor bo'lish (maqsad va real natijalar, istak va amaliy harakatlar o'rtasidagi nomutanosiblikni anglash);
- o'z qadriyatlari, hayotiy maqsadlari va kasbiy yo'nalishiga mos ravishda ijodkorlik asosida o'zini o'zgartirishga intilish.[5]

Talabaning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini tashkil etishning samarali mexanizmi — subyektiv rivojlanish bosqichlariga amal qilishdir: kulgusi harakatlar uchun mas'uliyatni qabul qilish; o'zini maqsad qo'yuvchi subyekt sifatida anglash; "shu yerda va hozir" bajarilayotgan faoliyat orqali yangi imkoniyatlarni kashf etish; qarorlarni mustaqil qabul qilish; faoliyat natijasini shaxsiy taraqqiyotga xizmat qiluvchi yangi bosqich sifatida baholash. Ushbu bosqichlar talabaning shaxsiy tajribasini boyitadi va O'zbekiston oliy ta'limidagi shaxsiylashtirilgan ta'limga o'tishning ilmiy asosini mustahkamlaydi.

Fan rivojlanishining dinamikasi ta'lim, muloqot va kasbiy faoliyat kontekstida shakl topadi. Vaqt o'tishi bilan talaba o'z fikrlash uslubi, hayotiy pozitsiyasi va mehnat

madaniyatini shakllantirib boradi. Natijada, shaxs o'z psixikasini boshqarish, hayotiy yo'lini ongli tarzda belgilash va ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga tayangan holda qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi.

Talabani kelajak mutaxassis sifatida shakllantirishda universitetning ta'lim muhiti hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zbekiston oliy ta'limida amalga oshirilayotgan islohotlar — ko'p fanli yondashuv, o'zini o'zi rivojlantirish madaniyatini shakllantirish, ta'limning raqamli muhitini kengaytirish, kredit-modul tizimi, mustaqil ta'lim ulushining oshirilishi — shaxsiylashtirilgan o'qitish samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Talabani individual ta'lim trayektoriyasi samarali bo'lishi uchun o'qituvchi ham o'z faoliyatini yangi darajaga ko'tara olishi zarur: u bilim yetkazuvchi emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi mentor, ijodiy fikrlashni qo'llab-quvvatlovchi fasilitator, shaxsning o'zini rivojlantirish jarayonini modellashtiruvchi pedagog bo'lishi kerak. Shundagina talaba o'z kasbiy va hayotiy maqsadlarini erkin rejalashtirib, noaniq va o'zgaruvchan sharoitlarda mustaqil faoliyat yurita oladigan subyekt darajasiga ko'tariladi.[6]

O'zbekistonda bo'lajak pedagoglarning shaxsiy salohiyatini rivojlantirishni ta'minlash uchun boshqa yosh guruhlari o'qituvchilari bilan hamkorlikda o'zini namoyon etish imkoniyatlarini yaratish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon, avvalo, yosh pedagoglarning ijtimoiy va kasbiy faolligini oshirishga, o'z bilim va ko'nikmalarini baholay olishga yordam beradi. Masalan, o'quvchi-yoshlar va pedagog kadrlarning shahar va respublika darajasidagi tanlovlarda "Eng yaxshi yosh o'qituvchi", "Metodik ishlanmalar festivali", "Pedagogik innovatsiyalar ko'rgazmasi" kabi musobaqalarda hakam sifatida ishtirok etishi, ekspert sifatida baholash jarayonlarida qatnashishi ular uchun katta tajriba maktabiga aylanadi.

Kelajak pedagoglarining shaxsiy va kasbiy salohiyatini kuchaytirish uchun loyihaviy ta'lim texnologiyalarini yanada faollashtirish zarur. Bu nafaqat ta'lim tizimi manfaatdor tashkilotlarining talab va ehtiyojlariga, balki o'qituvchilik kasbiga intilayotgan yoshlarning shaxsiy qiziqishlari, hayotiy tanlovlari hamda kasbiy va shaxsiy o'zini o'zi belgilash jarayonlariga e'tibor qaratishni talab qiladi. Shu bois pedagogik jarayonlarda ilmiy-tadqiqot ishlari, innovatsion ishlanmalar va o'quvchilar qiziqishlarini tahlil qilishga asoslangan sinov maydonchalarini yo'lga qo'yish muhimdir.

Pedagogik amaliyotlar mazmuniga faqat amaliy yoki kasbiy vazifalar emas, balki shaxsiy-madaniy muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan situatsion topshiriqlarni ham kiritish foydalidir. Dars jarayonida turli kontekstual va shaxsga yo'naltirilgan o'qitish metodlarini joriy etish — bo'lajak o'qituvchilarning o'zini anglash, o'z imkoniyatlarini topish va kasbiy yo'nalishini mustahkamlashga xizmat qiladi.[7]

Ayniqsa, har qanday vaziyatda ko'p yoshli muloqot salohiyatidan foydalanish muhim. Masalan, pedagogik amaliyot jarayonlarida talaba va amaliyotchi o'qituvchi birgalikda faoliyat olib borishi, bu esa quyidagilarni o'z ichiga oluvchi professional tajriba taqvimini shakllantirish imkonini beradi:

- masofaviy va an'anaviy pedagogik mahorat musobaqalari;
- fan olimpiadalari va diktantlar;
- o'quv seminar va konferensiyalar;
- vatanparvarlik loyihalari;
- tor doiradagi muloqot uchrashuvlari va yirik ko'lamli ta'lim tadbirlari.

Pedagogik seminarlar formatida tajriba almashish ham katta amaliy ahamiyatga ega.

Talabalar bilan darsdan tashqari muloqot qilishning yana bir samarali shakli — Telegram, Facebook, YouTube kabi ijtimoiy platformalarda virtual pedagogik klub tashkil etishdir. Bunday virtual klub yosh o'qituvchilarning faolligini oshiradi, ularning shaxsiy salohiyatini namoyon etish imkoniyatini kengaytiradi va kasbiy rivojlanishini tizimli tashkil etishga xizmat qiladi. Virtual klub orqali individual va guruhli muloqotlar, muhokama sessiyalari, maktab ta'limiga oid filmlar va videolavhalarni ko'rib tahlil qilish, o'z pedagogik kashfiyot va tajribalarini taqdim etish kabi faoliyatlarni yo'lga qo'yish mumkin.

Bunday tajriba nafaqat o'qituvchilik kompetensiyalarini rivojlantiradi, balki yosh pedagoglarning o'ziga ishonchi, tashabbuskorligi va kasbiy identifikatsiyasining shakllanishiga ham samarali ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham talabalar va professor-o'qituvchilar uchun akademik mobillikni rivojlantirish dolzarb vazifalardan biridir. Bu jarayon orqali oliy ta'lim muassasalarida olib borilayotgan fundamental va amaliy ilmiy tadqiqotlar, innovatsion yutuqlar hamda ilg'or pedagogik texnologiyalar mintaqadagi maktab, kollej, texnikum va oliy ta'lim muhitiga o'tkaziladi. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekistonning turli hududlaridagi pedagogik universitetlar hamkorligida yo'lga qo'yilgan "Ta'lim safari" loyihasi alohida ahamiyatga ega. Mazkur loyiha doirasida talaba-yoshlar boshqa viloyatlardagi pedagogik universitetlarga tashrif buyurib, professor-o'qituvchilar bilan uchrashuvlar o'tkazishadi, tajriba almashishadi va ta'lim jarayonini jonli kuzatish imkoniyatiga ega bo'lishadi.[8]

Mazkur tashabbus bilan uzviy bog'liq bo'lgan "Ta'lim turizmi" loyihasi esa pedagogika yo'nalishi talabalarining shaharlar va hududlardagi tarixiy ta'lim maskanlari, ma'rifat arboblari hayoti va ilmiy faoliyati bilan tanishtiruvchi ekskursiya yo'nalishlarini ishlab chiqishni nazarda tutadi. Bu nafaqat bilim doirasini kengaytiradi, balki kelajak o'qituvchilarda milliy qadriyatlar va ma'rifat tarixiga hurmatni oshiradi.

Ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirishning yana bir muhim kontseptual yo'nalishi — kasbiy vaziyatlar orqali chidamlilikni rivojlantirish hisoblanadi. Amalda bu "keng qamrovli" professional tayyorgarlik modeliga o'tishni anglatadi. Ya'ni, bo'lajak pedagog qat'iy fan ixtisosligidan qat'i nazar, maktabda vujudga kelishi mumkin bo'lgan har qanday vaziyatda to'g'ri va tezkor pedagogik yechim berishga qodir bo'lishi kerak. Shu maqsadda o'quv rejalari tarkibiga tanlov modullari, ya'ni qo'shimcha malakalarni tanlash imkoniyati beruvchi bloklarni kiritish samaralidir.[9]

Natijada talabalarga o'z qiziqish va ehtiyojlaridan kelib chiqib, kelajakdagi kasbiy yo'nalishlarini mustaqil loyihalash imkoniyati yaratiladi. Bu malakalar quyidagi real kasbiy yo'nalishlarni qamrab olishi mumkin:

- repetitorlik;
- boshlang'ich ta'lim bo'yicha yo'l ko'rsatuvchi (navigator);
- ta'lim va psixologik maslahatlar bo'yicha mutaxassis;
- sinf rahbari faoliyati;
- trening va to'garak rahbari;
- o'yin texnologiyalari bo'yicha o'qituvchi;
- onlayn metodist va boshqalar.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, shaxsiy salohiyatni rivojlantirish nuqtayi nazaridan professional tayyorlov faol ta'lim amaliyotlariga asoslanishi zarur: didaktik evristika, amaliy faoliyatga yo'naltirilgan o'qitish, kontekstual o'qitish, vaziyatli topshiriqlar va boshqalar. Bunda asosiy urg'u nazariy ma'lumotlar yodlashda emas, balki ta'lim jarayonida to'g'ri pedagogik qaror qabul qilishni talab qiladigan haqiqatga yaqin vaziyatlarni modellashtirishda bo'ladi.

Shu sababli, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida shaxsga yo'naltirilgan ta'limni rivojlantirish bo'yicha o'quv dasturlari mazmunini zamonaviy yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqish, talabalarga o'z kasbiy kelajagini ongli ravishda qurish imkonini beradigan mexanizmlarni kengaytirish zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda bo'lajak pedagoglarning shaxsiy salohiyatini rivojlantirish uchun bir qator pedagogik va tashkiliy shart-sharoitlar yaratish zarur. Bular, avvalo, turli yosh guruhlari vakillari o'rtasida samarali muloqot va o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'yish orqali shaxslararo tajriba almashinuvi uchun imkoniyat yaratishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, kelajak o'qituvchilarni fan ixtisosligidan qat'i nazar, noaniqlik sharoitida yuzaga keladigan pedagogik vaziyatlarni mustaqil hal qila olishga tayyorlash, ya'ni real ta'lim muhitidagi favqulodda va murakkab holatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish muhimdir.

Pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarga qo'shimcha malaka yoki mutaxassislik yo'nalishini tanlash imkonini berish ularning kasbiy moslashuvchanligi va mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, oliy ta'lim muassasalari doirasida talabalarning shaxsiy va professional rivojlanishi uchun maxsus sinov zonalari, trening maydonlari, maktab amaliyot modellarini sinab ko'rish platformalarini yaratish ta'lim samarasini yanada yuqori bosqichga ko'taradi.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini shaxsga yo'naltirish jarayonida ularning mavjud hayotiy va ta'limiy tajribasidan ongli foydalanish, uni talqin qilish va amaliyotda yangi tajribaga aylantirish juda muhim. Talabalarning ta'lim jarayoniga shaxsiy

ma'nolar bilan kirishishi orqali o'zaro ta'sir kuchayadi va bu ular uchun ichki motivatsiya, o'zini rivojlantirishga bo'lgan ichki ehtiyoj hamda kognitiv faollik va kognitiv mustaqillik kabi asosiy o'qituvchilik sifatlarining shakllanishiga imkon beradi.

Shuningdek, O'zbekiston ta'lim muassasalari oldida turgan muhim vazifalardan yana biri — o'qituvchilik kasbining jamiyatdagi ijobiy imijini mustahkamlash, uning nufuzi va qadriyat sifatidagi maqomini oshirishdir. Bu borada media loyihalar, ochiq mahorat darslari, yosh o'qituvchilar forumi, "Eng ilg'or pedagog", "Yilning innovatsion o'qituvchisi", "Ta'lim lideri" kabi respublika miqyosidagi loyihalarni qo'llab-quvvatlash orqali tizimli ravishda ishlash zarur. Mazkur chora-tadbirlar yoshlarning pedagog kasbiga qiziqishini oshiradi, ta'lim tizimiga yuqori motivatsiyaga ega mutaxassislarning kirib kelishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rahim, A., & Doston, S. (2020). IMPROVING THE CONVERSATIONAL PROCESS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING. International Engineering Journal For Research & Development, 5(1), 6-6.
2. Sherov, D. (2020). Succession Issues in Teaching English. Academic Research in Educational Sciences, (3).
3. Azimovna, A. Z., & Abdulloevna, A. A. (2020). Use of modern innovative technologies in teaching foreign language. Вестник науки и образования, (10-4 (88)), 50-52
4. Makhmudov, K. S. (2021). Using writing speech in the process of teaching English grammar. ISJ Theoretical & Applied Science, 6(98), 709-712.
5. Verbickij A. A. Lichnostnyj i kompetentnostnyj podhody v obrazovanii: problemy integracii = Personal and competency approaches in education: integration challenges / A. A. Verbickij, O. G. Larionova : Logos, 2009. 336 s.
6. Verbickij A. A. Konceptija znakov-kontekstnogo obuchenija v vuze = The concept of sign-context training at the university // Voprosy psixologii. 1987. № 5. S. 31-39.
7. Vidt I. E. Kul'turologicheskie osnovy obrazovanija = Cultural foundations of education : monografija. Tjumen' : Izd-vo TjumGU, 2002. 164 s.
8. Khodjamkulov, U. (2021). CLUSTER AS INNOVATIVE APPROACH TO PEDAGOGICAL EDUCATION. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 2021(02), 36-54.
9. Ходжамкулов, У. Н. (2020). ИЛМ-ФАННИНГ РИВОЖЛАНИШИДА БУЮК ИПАК ЙЎЛИНИНГ АҲАМИЯТИ. Academic research in educational sciences, (4).